

**Αποσπάσματα από το βιβλίο
«ΜΕΓΑΛΗ ΣΑΡΑΚΟΣΤΗ»
Πορεία προς το Πάσχα
Του Alexander Schmemmann**

Κεφάλαιο 1: Προετοιμασία για την Μεγάλη Σαρακοστή

Η Διακαής Επιθυμία (Κυριακή του Ζακχαίου)

Η πρώτη αναγγελία της Μεγάλης Σαρακοστής γίνεται την Κυριακή που διαβάζουμε την Ευαγγελική περικοπή για το Ζακχαίο: (Λουκά 19, 1–10). Είναι η ιστορία ενός ανθρώπου που ήταν πολύ κοντός στο ανάστημα και δεν μπορούσε να δει τον Ιησού, αλλά παρόλα αυτά είχε τόσο διακαή επιθυμία να Τον δει που σκαρφάλωσε σ' ένα δέντρο. Ο Ιησούς απάντησε στην επιθυμία του και πήγε στο σπίτι του. Ο άνθρωπος ακολουθεί τις επιθυμίες του. Μπορεί ακόμη να πει κανείς ότι ο άνθρωπος είναι όλος μια επιθυμία και αυτή τη βασική ψυχολογική αλήθεια για την ανθρώπινη φύση την αναγνωρίζει το Ευαγγέλιο: «όπου γάρ ἔστιν ὁ θησαυρός ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν» λέει ο Χριστός (Ματθ. 6,21). Αν και «κοντός» υπερβαίνει τον ίδιο τον εαυτό του. Ο Ζακχαίος είναι το πρώτο σύμβολο μετάνοιας, γιατί η μετάνοια αρχίζει σαν μια ανακάλυψη της βαθιάς φύσης όλης της επιθυμίας: της επιθυμίας για το Θεό και τη δικαιοσύνη Του, για την αληθινή ζωή. Αν επιθυμούμε βαθιά, επιθυμούμε ειλικρινά, τότε ο Χριστός ανταποκρίνεται.

Ταπείνωση, Κυριακή του Τελώνη και του Φαρισαίου

Η επόμενη Κυριακή ονομάζεται «Κυριακή του Τελώνη και του φαρισαίου». Το ευαγγελικό ανάγνωσμα (Λουκ. 18, 10–14) περιγράφει έναν άνθρωπο που είναι πάντα ευχαριστημένος με τον εαυτό του και που νομίζει ότι συμμορφώνεται με όλες τις απαιτήσεις της θρησκείας. Στην πραγματικότητα όμως έχει παραποιήσει το νόημα της θρησκείας. Την έχει περιορίσει σε εξωτερικούς τύπους. Όσο για τον Τελώνη, αυτός ταπεινώνει τον εαυτό του και αυτή η ταπείνωση τον δικαιώνει μπροστά στο Θεό. Αλλά τι είναι ταπείνωση; Ο ίδιος ο Θεός είναι ταπεινός! Η ταπείνωσή Του είναι η δόξα Του και η πηγή κάθε αληθινής ομορφιάς, τελειότητας και καλοσύνης. Καθένας που προσεγγίζει το Θεό και Τον γνωρίζει αυτόματα μοιράζεται τη Θεία ταπείνωση και ωραϊζεται μέσα σ' αυτή. Αυτό συνέβηκε με την Παναγία, τη Μητέρα του Χριστού, που η ταπείνωση την έκανε χαρά όλης της οικουμένης και τρανή αποκάλυψη της ωραιότητας πάνω στη γη· αυτό έγινε και με όλους τους αγίους. Η ταπείνωση μαθαίνεται ενατενίζοντας το Χριστό ο οποίος είπε: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῆ καρδίᾳ» (Ματθ. 11,29). Τελικά γινόμαστε ταπεινοί με το να μετράμε το καθετί με μέτρο το Χριστό και να αναφερόμαστε για όλα σ' Αυτόν. Χωρίς το Χριστό η αληθινή ταπείνωση είναι αδύνατη. Η περίοδος λοιπόν της Μεγάλης Σαρακοστής αρχίζει με μια αναζήτηση, μια προσευχή για ταπείνωση που είναι η αρχή της αληθινής μετάνοιας που είναι θεμελιωμένη στην ταπείνωση. Μετάνοια πάνω απ' όλα, είναι το απελπισμένο κάλεσμα για τη θεία βοήθεια.

Επιστροφή από την Εξορία (Κυριακή του Ασώτου)

Την τρίτη Κυριακή της προετοιμασίας μας για τη Μεγάλη Σαρακοστή διαβάζουμε την παραβολή του Ασώτου Υιού (Λουκ. 15, 11–32). Η παραβολή τούτη μαζί με τους ύμνους της ημέρας αυτής μας παρουσιάζουν τη μετάνοια σαν επιστροφή του ανθρώπου από την εξορία. Ο άσωτος γιος, λέει το Ευαγγέλιο, πήγε σε μια μακρινή χώρα και κει οπατάλησε ό,τι είχε και δεν είχε. Ένας άνθρωπος που ποτέ δεν αισθάνθηκε ότι είναι εξόριστος από το Θεό και από την αληθινή ζωή, αυτός ποτέ δε θα καταλάβει τι ακριβώς είναι ο Χριστιανισμός. Και αυτός που νιώθει «σαν στο σπίτι του» στη ζωή του κόσμου τούτου δε θα καταλάβει τι είναι μετάνοια, το αίσθημα της αποξένωσης από το Θεό, από την αληθινή ζωή όπως τη δημιούργησε και μας την έδωσε Εκείνος. Έλαβα από το Θεό θαυμαστά πλούτη: πρώτα απ' όλα τη ζωή και τη δυνατότητα να τη χαίρομαι, να την ομορφαίνω με νόημα, αγάπη και γνώση: ύστερα — με το Βάπτισμα — έλαβα τη νέα ζωή από τον ίδιο το Χριστό, τα δώρα του Αγίου Πνεύματος, την ειρήνη και τη χαρά της ουράνιας Βασιλείας. Έλαβα τη γνώση του

Θεού και μέσα απ' αυτή, τη δυνατότητα να γνωρίσω καθετί και τη δύναμη να είμαι «τέκνον Θεού». Και όλα αυτά τα έχασα, τα χάνω καθημερινά, όχι μόνο με τις συγκεκριμένες «αμαρτίες» αλλά με την απομάκρυνση της αγάπης μου από το Θεό. Η Εκκλησία όμως είναι εδώ παρούσα για να μου θυμίζει τι έχω εγκαταλείψει, τι έχω χάσει. Και, καθώς αναλογίζομαι, βρίσκω μέσα μου την επιθυμία της επιστροφής και τη δύναμη να την πραγματοποιήσω: «ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου· οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μοσθίων σου». (Λουκά 15,18-19)

Η τελευταία κρίση (Κυριακή της Απόκρεω)

Η επόμενη Κυριακή ονομάζεται Κυριακή της Απόκρεω γιατί στη διάρκεια της εβδομάδας που ακολουθεί αρχίζει μια περιορισμένη νηστεία — «αποχή κρέατος» — όπως παραγγέλλουν τα λειτουργικά βιβλία. Την παραμονή της Κυριακής της Απόκρεω η Εκκλησία μας καλεί σε μια παγκόσμια ανάμνηση όλων «των απ' αιώνας κοιμηθέντων ευσεβῶς, ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως, ζωῆς αἰωνίου». Ο Χριστός δεν άφησε στους μαθητές Του μια διδασκαλία ατομικής σωτηρίας, αλλά την «καινή εντολή» του «ἀγαπάτε ἀλλήλους» και πρόσθεσε: «ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.» (Ιωάν. 13,35). Η αγάπη επομένως είναι το θεμέλιο και η ουσία της ζωῆς της Εκκλησίας. Αμαρτία είναι πάντοτε η απουσία της αγάπης. Αλλά πῶς είναι δυνατό ν' αρχίσουμε ποτέ την επιστροφή μας στο Θεό και τη συμφιλίωσή μας μ' Αυτόν, αν από μέσα μας δεν ξαναγυρίσουμε στη μοναδική καινή εντολή της αγάπης; Η προσευχή για τους «κεκοιμημένους» είναι μια βασική έκφραση της Εκκλησίας σαν αγάπης. Ζητάμε από το Θεό να θυμηθεί αυτούς που και μεις θυμόμαστε και τους θυμόμαστε ακριβῶς γιατί τους αγαπάμε. Προσευχόμενοι γι' αυτούς τους συναντάμε «εν Χριστῷ» ο οποίος «Αγάπη ἐστίν» και που — ακριβῶς επειδή είναι Αγάπη — ξεπερνάει το θάνατο που είναι η τελική νίκη του χωρισμού και της ἔλλειψης της αγάπης. Μέσα στο Χριστό δεν υπάρχουν ζωντανοὶ και πεθαμένοι γιατί ὅλοι είναι «ζῶντες ἐν Αὐτῷ». Αὐτός είναι η Ζωή και αυτή η Ζωή είναι το φως του ανθρώπου. Αγαπώντας το Χριστό αγαπάμε ὅλους εκείνους που βρίσκονται ἐν Αὐτῷ. Αγαπώντας αυτούς που είναι ἐν Αὐτῷ, αγαπάμε το Χριστό.

Εἶναι η αγάπη και πάλι που αποτελεί το θέμα της Κυριακής της Απόκρεω. Ευαγγελικό ανάγνωσμα της μέρας είναι η παραβολή του Χριστοῦ για την Τελευταία Κρίση (Ματθ. 25, 31–46). Ὅταν ο Χριστός θα ἔρθει να μας κρίνει ποιο θα είναι το κριτήριό Του; Η παραβολή μας δίνει την απάντηση: η αγάπη — η συγκεκριμένη και προσωπική αγάπη για τον άνθρωπο, για κάθε ανθρώπινο πρόσωπο με το οποίο ο Θεός με φέρνει σε επαφή στη ζωή μου. Η χριστιανική αγάπη είναι η «δυνατὴ ἀδυνατότητα» να βλέπω το Χριστό στο πρόσωπο κάθε ανθρώπου, οποιοσδήποτε κι αν είναι αὐτός, και τον οποίο ο Θεός, μέσα στο αἰώνιο και μυστηριώδες σχέδιό Του, ἔχει αποφασίσει να φέρει μέσα στη ζωή μου ἔστω και για λίγες στιγμές· να τον φέρει κοντά μου όχι σαν μια ευκαιρία για «καλή πράξη» ἢ για εξάσκηση της φιλανθρωπίας μου, αλλά σαν αρχή μιας αδιάκοπης συντροφιάς μέσα στον ἴδιο το Θεό.

Αληθινά τι ἄλλο είναι αγάπη παρά αυτή η μυστηριώδης δύναμη που ξεπερνάει την εξωτερική του εμφάνιση, την κοινωνική του θέση, την εθνική του καταγωγή, τη διανοητική του ικανότητα — και φτάνει στην ψυχή του, τη μοναδική, το αληθινό κομμάτι του Θεοῦ μέσα του; Αν ο Θεός αγαπάει κάθε άνθρωπο είναι ακριβῶς γιατί Αὐτός μόνο γνωρίζει τον ατιμῆτο και ἀπόλυτα μοναδικό θησαυρό, την «ψυχή» ἢ το «πρόσωπο», που ἔδωσε στον κάθε άνθρωπο. Για ἓναν ἄνθρωπο με κοινωνική δραστηριότητα το αντικείμενο της αγάπης δεν είναι το «πρόσωπο» αλλά ο «άνθρωπος». Αλλά για το Χριστιανισμό, ο ἄνθρωπος είναι «ἀξιαγάπητος» ακριβῶς γιατί είναι πρόσωπο. Η χριστιανική αγάπη σκοπεύει πέρα από τον «κόσμο τούτο». Εἶναι αυτή η ἴδια μια ἐκδήλωση της Βασιλείας του Θεοῦ· υπερβαίνει και συντρίβει ὅλους τους περιορισμούς του κόσμου τούτου διότι ο σκοπός της καθὼς και η ολοκλήρωσή της είναι στο Θεό.

Συγγνώμη (Κυριακή της Τυροφάγου)

Τελικά ἔρχεται η τελευταία μέρα, που συνήθως, την ονομάζουμε Κυριακή της συγγνώμης, αλλά ἔχει και ἓνα ἄλλο λειτουργικό ὄνομα που θα πρέπει να θυμόμαστε: «της ἀπὸ τοῦ Παραδείσου της τρυφῆς ἐξορίας τοῦ Πρωτόπλαστου Ἀδάμ». Το ὄνομα αὐτό συνοψίζει ουσιαστικά την πλήρη προπαρασκευή για τη Μεγάλη Σαρακοστή. Ξέρουμε ὅτι ο ἄνθρωπος πλάστηκε για να ζει στον Παράδεισο, για τη γνώση του Θεοῦ και την κοινωνία μαζί Του. Η αμαρτία του ὅμως τον απομάκρυνε ἀπὸ την ευλογημένη ζωή και ἔτσι η ὑπαρξή του στη γη είναι μια ἐξορία. Ο Χριστός, ο Σωτήρας του κόσμου, ἀνοίγει την πόρτα του Παραδείσου στον καθένα που Τον ἀκολουθεῖ, και η Εκκλησία με το να μας ἀποκαλύπτει την ομορφιά της Βασιλείας, κάνει τη ζωή μας μια

προσκυνηματική πορεία προς την ουράνια πατρική γη.

Έτσι, αρχίζοντας τη Μεγάλη Σαρακοστή είμαστε σαν τον Αδάμ: Η Μεγάλη Σαρακοστή είναι η απελευθέρωσή μας από τη σκλαβιά της αμαρτίας, από τη φυλακή του «κόσμου τούτου». Και το ευαγγελικό ανάγνωσμα αυτής της Κυριακής (Ματθ. 6, 14–21) θέτει τους όρους για μια τέτοια απελευθέρωση. Πρώτος όρος είναι η νηστεία — η προσπάθεια να ελευθερωθούμε από τη δικτατορία της σάρκας και της ύλης πάνω στο πνεύμα. Δεύτερος όρος είναι η συγγνώμη. «Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος», (Ματθ. 6,14). Η συγχωρητικότητα: η επιστροφή στην ενότητα, στην σύμπνοια, στην αγάπη. Το να συγχωρήσω είναι να αγνοήσω το απελπιστικό αδιέξοδο στις ανθρώπινες σχέσεις και να το αναφέρω στο Χριστό. Συγχώρεση πραγματικά είναι ένα πέρασμα της Βασιλείας του Θεού μέσα στον αμαρτωλό και «πεπτωκότα» κόσμο.